

טועמיה - חיים

לחיות עם הזמן בשבת קודש

ערב ש"ק פר' בלק תשפ"ו

הרב **מרדכי אלון שליט"א**

נכתב ונערך משמיעה ע"י תלמידים - לא מוגה

זמני הדלקת הנרות ויציאת השבת:

ירושלים - 19:14 | 20:31

תל אביב - 19:29 | 20:34

חיפה - 19:22 | 20:35

מגדל - 19:14 | 20:33

באר שבע - 19:29 | 20:31

נבואת אחרית הימים של בלעם

...ועוד מה עשו לעמלק אבי אבא, בשעה שבא עליהם למלחמה, שנאמר (שמות יז, ח) ויבא עמלק ויילחם עם ישראל ברפידים, ומהיכן בא עמלק? אמר רבי כרספדאי בשם רבי יוחנן שבא מאצל בלעם הרשע, שבא לטל עצה ממנו, ואמר לו יודע אני שבעל עצה אתה וגם בעל מחשבות רעות, וכל הנוטל עצה ממך אינו נכשל. אמר לו ראה מה עשו אמה זו למצרים, שעשו להם כמה טובות, ומה למצרים שעשו להם כמה טובות עשו להם כך, לשאר אמות על אחת כמה וכמה, היאך אתה יועצני? אמר לו בלעם, לך ועשה עמכם מלחמה, ואם אין אתה עושה עמכם מלחמה אין אתה יכול להם, מפני שהן תלויין בזכותו של אברהם אביהם, ואף אתה שהוא בן בנו של אברהם, תלוי בזכותו של אברהם. מיד בא עליהם למלחמה. (אסת"ר ז', י"ג)

אותו בלעם יזכיר בסוף הפרשה שלנו גם את יתרו, את הקיני, ורש"י יתמה גם על האיזכור הזה ויפרש שבלעם, יתרו ואיוב היו שלשתם יועצים לפרעה, מחרטומיו. יש לבלעם רקע עשיר בלמצוא את נקודת השרש ולנסות למגר את ישראל, והעולם מחפש את הגאונות האינטלקטואלית הזו שלו, את היכולת המופלאה שלו, "לא קם בישראל כמשה עוד" אבל באומות העולם קם בלעם, והיא קליפת האינטלקט העצום של בלעם, איש מושחת ומלא אגו, אבל כזה שניחן ביכולת נבואית מופלאה שרוצה לרדת ולפגוע בשרשי העם ולטורדו מן העולם

ראש צורים

וכך הוא מתחיל את ברכתיו הראשונות, שם הוא אומר מפורשות שהוא עוסק באבות האומה -

כי-מראש צרים אראנו ומגבעות אשורנו הן-עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב. (במדבר כ"ג, ט')

הוא הולך את הצורים, אל האבות -

כי מראש צרים אראנו. אני מסתכל בראשיתם ובתחלת שרשיהם, ואני רואה אותם מיוסדים וחזקים כצורים וגבעות הללו, על ידי אבות ואמהות. (שם ברש"י)

חז"ל אומרים "משה כתב ספרו ופרשת בלעם" (ב"ב י"ד:), וזו אכן פרשה בפני עצמה שצריך ללמוד אותה לעומקי עומקים, והפעם אני מבקש לגעת ולהתמקד בנאומו האחרון של בלעם המופיע ב'שביעי' של הפרשה, אך כדי להגיע לשם בואו נראה מה בכלל הוצה בלק מבלעם, מה תוכניותיו של בלעם ואיך "מתפלק" לו, בלשון הילדים, הנאום האחרון שכלל איננו חלק מתוכניותו המקוריות.

מיד בא עליהם למלחמה

בלק הוא מלך חכם שמבין שקיצוץ ענפים בלבד לא יעזור - פרעה, סיחון ועוג כבר ניסו, ולכן צריך למצוא מישהו שיוזע לעבוד לעומק, להגיע לשרש. מופיע במפרשים, כי מקור שמו של 'בלק' בעברית מופיע בפסוק בבניא -

בוקה ומבוקה ומבלקה ולב נמס נפם ברכים וחלחלה בכלי מתננים... (נחום ב' י"א)

והמשמעות היא ענין כריתה וחיתוך (עי' בפירושי רש"י, המצודות והמלבי"ם שם). בלק, שיוזע שכל סכנה לא נשקפת לו מצד עם ישראל,¹ שולח וקורא לבלעם, אדם שיוזע לעשות פעולה שהוא עצמו אינו יודע לעשות - להגיע לשרשי האומה הזו ולמגר אותה. לא עוד אויב קטן שיוזע לחתוך בשוליים, אלא מישהו שיגע בשרש "...כי ידעתי את אשר תברך מברך ואשר תאר יואר" (במדבר כ"ב, ו').

בלק גם מכיר את ההיסטוריה של בלעם, ואשר רש"י מתאר חלק ממנה. בסוף הפרשה ידבר בלעם על עמלק באופן מפורש כמה פעמים, אפילו את אגג מלכם הוא יזכיר, ואחרי שהוא מסיים את נבואותיו, הוא נושא את משלו ומדבר על "דרך כוכב מיעקב", הוא חוזר פתאום ומדבר על עמלק כי גם הוא יודע שאין שמו של הקב"ה שלם ואין כסאו שלם עד שיימחה זכרו של עמלק. לבלק ולעמלק יש קשר היסטורי עתיק. חז"ל במדרש אסתר אומרים שכאשר המן נתן לאחשוורוש את נאומו הגדול במטרה לשכנעו להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים, הוא מספר שכאשר עמלק רצה להשמיד את ישראל כהם יצאו ממצרים, הוא פנה לבלעם ליעוץ -

² לעמלק אין מקום קבוע. בכל פעם שעמלק בא להילחם בישראל, הוא מגיע ממקום אחר. פעם ברפידים, פעם בגלבוה, פעם בשושן שבפרס וכו'.

¹ שהרי ישראל נצטוו "...אל תצר את מואב ולא תתגר בם מלחמה כי לא אתן לך מארצו ירשה כי לבני לוט נתתי את ער ירשה" (דברים ב', ט')

הקב"ה הופך את הברכה לקללה, והנה אנחנו מגיעים אל החלק שבו נתמקד הפעם. הוא חוזר פעמיים על הביטוי "אל מוציאו/מוציאם ממצרים" ואומר לבלק - 'שנינו טפשים. זה לא עם שיצא ממצרים אלא האל הוא שהוציא אותם ממצרים והם חלק ה' עמו - ותרועת מלך בו...'. בלעם רצה לעסוק בשלשת רגלי המרכבה, בשורשים שלנו, באבות, והנה הוא הולך בעל כורחו לעסוק דווקא ברגל הרביעית - בדוד ובמשיח בן דוד! ואחרי שהוא מסיים, בלק כועס עליו -

וַיַּחֲרֹף אֶת בִּלְקָם אֶל-בְּלָעָם וַיִּסְפֹּק אֶת-כַּפְּיוֹ וַיֹּאמֶר בִּלְקָם אֶל-בְּלָעָם לֵקֵב אֵיבִי קְרֵאתִיךָ וְהִנֵּה בְרַכְתָּ בְּרַחֲמֵי שֵׁלֶשׁ פְּעָמִים. וְעַתָּה בְּרַח-לְךָ אֶל-מְקוֹמְךָ אֲמַרְתִּי כִּכְדֹּדְךָ וְהִנֵּה מִנְעֶךָ ה' מִכְּבוֹדְךָ. (שם כ"ד, י"א)

במילים שלנו, הוא אומר לבלעם - 'עוף לי מהעיניים!'. "ברח לך אל מקומך" הוא דבר עמוק; בלעם הוא בלי-עם, אין לו עם ואין לו מקום קבוע. פעם אחת הוא בא מארם, פעם אחרת "מהררי קדם" - אני שייך לקדמונו של עולם. כתוב בספרים "הק' שיתכן ולבלעם היו השגות בבבואה אפילו יותר מאשר למשה רבנו, אדון הנביאים, מבחינות מסוימות, בקליפה, ברוע, ופתאום אומר לו בלק - 'ברח לך אל מקומך - אתה קשור למקום, לא אל שורש'.

בלעם, בהתנצלות הקבועה שלו אומר שוב -

...הֲלֹא גַם אֶל-מְלֶאכִיךָ אֲשֶׁר-שָׁלַחְתָּ אֵלַי דִּבְרַתִּי לֵאמֹר. אִם-יִתֶּן-לִי בִלְקָם מְלֵא בֵיתוֹ כֶּסֶף וְזָהָב לֹא אוֹכַל לְעִבֹר אֶת-פִּי ה' לְעֲשׂוֹת טוֹבָה אוֹ רָעָה מִלְּבַי אֲשֶׁר-יִדְבֹּר ה' אִתּוֹ אֲדַבֵּר. (שם י"ב-ג)⁴

אתה לא עושה מלבך דבר, בלעם? אז מה ניסית לעשות? 'ניסיתי למצוא את נקודת הזעם, את החטאים של עם ישראל, את העגל. הטענות שלי הן טענות לצדק - הגיע הזמן להחליף את העם הזה. ניסיתי לטעון טענות דומות למה שהקב"ה עצמו טען - שהעם הזה חטא וצריך למחות אותם. אז ניסיתי וזה לא הלך לי ולכן אגלה לך סוד', ובכך הוא נכנס לנאומו האחרון שנחלק לארבעה נושאים וחייבים להעמיק בהם, וכמדומני שהוא מדבר על היום, על הרגע ממש -

וְעַתָּה הֲנִי הוֹלֵךְ לְעִמִּי לְכֹהֵ אֵינְעִצְךָ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָעָם הַזֶּה לְעִמִּי בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים. (שם י"ד)

לא הצלחתי לפגוע בשורשים אז אני עומד לדבר עכשיו על האחרית. עד עכשיו דיברתי על הראשית, "מראש צורים" ועכשיו נדבר על אחרית הימים'.

מדהים שהוא אומר "ועתה הנני הולך לעמי" - לאיזה עם בדיוק? הרי אין לו עם! ורש"י מבאר -

הוֹלֵךְ לְעִמִּי. מעתה הריני כשאר עמי שנשתלק הקב"ה מעלי. (שם)

⁴ אמר למלאך המוות - "אין משה אומר כלום מלבו אלא מפי הגבורה" (רש"י במדבר י"ז, י"ג)

ובעיקר כוונתו אל אברהם, וכפי שמובא במדרש - **צור ילדך תשי**. שכחתם אותי בזכות אבותיכם. וכן הוא אומר (ישעיה נא) הביטו אל צור חוצבתם, הביטו אל אברהם אביכם, ואל שרה תחוללכם... (ספרי, דברים ל"ב, י"ח)

אברהם הוא ראש הצורים, והוא מקבל את הברכה שהעם שייצא ממנו ימשיך עדי עד. ואחרי שבלעם מנסה לקעקע את הכח הראשון, האברהמי, הוא עובר אל ברכתו השניה -

לֹא-הִבִּיט אֹן בְּיַעֲקֹב וְלֹא-רָאָה עֵמָל בְּיִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵיו עִמּוֹ וְתִרְוַעַת מְלָךְ בּוֹ (שם כ"א)

הוא ממשיך אל נקודת היצחק, תרועת מלך,³ ואחרי שהוא מסיים עם האבות הוא רואה את תוקפו של העם -

כִּי לֹא-נָחַשׁ בְּיַעֲקֹב וְלֹא-קָסַם בְּיִשְׂרָאֵל כְּעַתַּי יֹאמֶר לְיַעֲקֹב וְלִי־יִשְׂרָאֵל מִה-פָּעַל אֵל. (שם כ"ג)

ורש"י אומר שעוד יבואו ימים שמלאכי השרת יעמדו בחוץ ועם ישראל ישמעו את התורה מפיו של הקב"ה -

עת יאמר ליעקב וגו'. עוד עתיד להיות עת כעת הזאת אשר תגלה חבתך לעין כל, שהן יושבין לפניו ולומדים תורה מפיו ומחיצתן לפנים ממלאכי השרת, והם ישאלו להם מה פעל אל... (שם רש"י)

הוא תופס את הנקודה השורשית שלא יכולה להסתיים וממשיך לנסות לקעקע דרך השורשים, האבות. ואז בברכה השלישית הוא רואה איך הסיפור הזה נמשך ונמשך -

מִה-טִּבּוֹ אֲדַלִּיךָ יַעֲקֹב מִשְׁכַּנְתֶּיךָ יִשְׂרָאֵל. כְּנַחֲלִים נָטִיף כְּגַת עֲלֵי נְהַר כְּאֵהָלִים נָטַע ה' כְּפָאֲזִים עָלֵי-מַיִם. (שם כ"ד, ה'ו')

בלעם עובר מהראשית - לאחרית

אגב, לפני כל הברכות הללו, הוא פותח במשפט פתיחה ואומר לקב"ה "המפקד, המסדר מוכן לפקודתך!", או במילותיו שלו - **...את-שבעת המזבחות ערכתי ואעל פר ואיל במזבחת.** (שם כ"ג, ד')

ורש"י מסביר את ההדגשה של ה"א הידיעה, שאין אלו סתם שבעה מזבחות אלא -

את שבעת המזבחות. שבעה מזבחות ערכתי אין כתיב כאן, אלא את שבעת המזבחות. אמר לפניו, אבותיהם של אלו בנו לפניך שבעה מזבחות, ואני ערכתי כנגד כלן, אברהם בנה ארבעה, ויבן שם מזבח לה' הנראה אליו (בראשית יב, ז) ויעתק משם ההרה וגו' (שם ח) ויאהל אברהם וגו' (שם יג, יח) ואחד בהר המוריה, ויצחק בנה אחד ויבן שם מזבח וגו', ויכרו שם עבדי יצחק באר (שם כו, כה) ויעקב בנה שתים, אחד בשכם, ואחד בבית אל. (שם)

אני ערכתי שבעה מזבחות כנגד כל המזבחות שלהם כי אני רוצה להגיע לשורשיה של האומה הזו. אמנם הוא נכשל,

³ ומפאת קוצר הזמן לא נרחיב בנקודה זו הפעם.

⁴ להבדיל, זה דומה למה שהיה לאהרן כאשר שלח אותו משה לעצור את המגפה וכשמלאך המוות התווכח איתו ואמר לו שהוא שלוחו של מקום, הוא

הוא ינתן את הכל. אבל לפי זה יש להבין - למה הוא יעשה את זה המלך המשיח? ולמה האנושות נקראים פה דווקא בני שת? (להלן). והרמב"ם ממשיך -

... (במדבר כד, יח) "וְהָיָה אֲדָוִם יִרְשֶׁהָ" זֶה דָּוִד. שְׁנֵאמַר (שמואל ב ה, יז) "וְיָתְהִי אֲדָוִם לְדָוִד לְעֶבְדִּים" וְגו'. (במדבר כד, יח) "וְהָיָה יִרְשֶׁהָ" וְגו' זֶה הַמֶּלֶךְ הַמְּשִׁיחַ שְׁנֵאמַר (עובדיה א, כא) "וְעָלוּ מוֹשְׁעִים בְּהָר צִיּוֹן" וְגו'. (שם)

והפסוק הבא -

וַיֵּרֶד מִיַּעֲקֹב וְהָאֲבִיד שְׂרִיד מְעִיר. (שם כ"ד, י"ט)

ורש"י מבאר שיגיע המלך המשיח שוב, והוא יאבד את שרידיו של עשו מהעיר רומי -

וְהָאֲבִיד שְׂרִיד מְעִיר. הַחֲשׂוּבָה שֶׁל אֲדָוִם, הִיא רֹמִי. וְעַל מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ אֹמֵר כֵּן, שְׁנֵאמַר בּוֹ: "וַיֵּרֶד מִיָּם עַד יָם" (תהלים עב, ח) "וְלֹא יִהְיֶה שְׂרִיד לְבַיִת עֲשׂוֹ" (עובדיה א, יח). (שם)

זה פלאי - את נבואת המשיח אומר בלעם ולא אחר! ומפליא שגם את הנבואה של "ולא יהיה שריד לבית עשו" אומר עובדיה הנביא, גר אדומי. הנבואה על המשיח באה מהם דווקא.

ראש הגוים עמלק

זה הנושא הראשון בנאומו האחרון של בלעם, והנה אנו מגיעים לנושא השני - עמלק. מה הוא קשור פה? -

וַיֵּרָא אֶת-עַמְלֵק וַיֵּשָׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר רֵאשִׁית גֹּיִם עַמְלֵק וְאַחֲרֵיתוֹ עַדֵי אֲבָד. (שם כ')

התפקיד הראשון של המשיח יהיה למחות את זרע עמלק, וכמו שכבר אמרנו אין שם ה' שלם ואין כסאו שלם עד שיכרת זרע עמלק. אגב, בכל ברכותיו של בלעם, היתה רק נבואה ברורה אחת - "וירום מאגג מלכו". יהיה לעם הזה מלך שינצח את אגג, הלא הוא שאול. אמנם בלעם ניסה לעצור שם ולומר 'הנה שאול גם ייפול', אבל אז נכנס לו ההמשך - "ותינשא מלכותו", לא של שאול אלא שאותו ימשיכו דוד ושלמה, אבל גם אז לא ייגמר עמלק אלא רק כאשר "ועלו מושעים בהר ציון לשפט את הר עשו" (עובדיה א' כ"א), "והאביד שריד מעיר" (במדבר כ"ד, י"ט) - "ולא יהיה שריד לבית עשו" (שם י"ח).

ואז הוא עובר לשלב השלישי, לדבר על הקיני, על יתרו. על מי מדובר? על הגרים? על חסידי אומות העולם? -

וַיֵּרָא אֶת-הַקִּינִי וַיֵּשָׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר אֵיתָן מוֹשֶׁבֶךְ וְשִׁים בְּסַלְעַ קִנְיָ. כִּי אִם-יִהְיֶה לְבַעַר קִיָּן עַד-מָה אֲשׁוּר תִּשְׁבֶּךְ. (שם כ"א-כ"ב)

זה נשמע כמו כתב חידה, צופן. כאשר שאול בא להילחם עם עמלק, היה שם עם בשם הקיני, בני יתרו, והוא אמר להם "סורו רדו מתוך העמלקי" (שמו"א, ט"ו, ו'), אני מפריד בינך לבין עמלק. מה הקשר אליהם?

כלומר מה שנלמד היום הוא דווקא לא מהדברים שאמר בלעם, כאשר נזרקה בו רוח הקודש אלא זה האיש עם כל הקליפה, העוצמות והכוחות, ולכן מה שהוא יראה מעתה יהיה מטושטש - "אראנו ולא עתה, אשורנו ולא קרוב" (שם י"ז), אבל הוא מגדיר את הכל מתוך תוכו, מנקודת הכישרון הנבואי של נביא אומות העולם דווקא כשהוא לא מתנבא. זה יהיה עמום אבל גלוי -

נֶאֱמַר שְׁמַע אֲמִרֵי-אֵל וַיִּדַע דְּעַת עֲלִיּוֹן מִחֲזָה שְׂדֵי יַחֲזֶה נֶפֶל וְגִלּוֹי עֵינַיִם. (שם ט"ז)

מצד אחד אני שתם העין, אבל דווקא עכשיו נפתחות לי העיניים ואני יכול לדבר בעל כרחך, בלק, בגלל שאיימת עלי ואמרת לי לברוח. אני עוד לא יכול לברוח אל מקומי, יש משהו שצריך לצאת מפי בין אם ארצה ובין אם לא, וזוהי נבואת אחרית הימים.

מיניה וביה אבא ניזיל ביה נרגא

הרמב"ם בהל' מלכים אומר על הפסוקים הללו שהם מתארים את המשיח, ושזו הפעם הראשונה בתורה שמשיח מופיע בה מפורשות, והוא מוסיף ואומר על הפסוקים הללו שמי שאינו מאמין במשיח או אינו מחכה לנבואתו הרי הוא כופר לא רק בכל הנביאים אלא בתורה ובמשה רבנו. הנה לשון הרמב"ם -

אִף בְּפִרְשֵׁת בְּלַעַם נֵאמַר וְשֵׁם נִבְא בְּשֵׁנֵי הַמְּשִׁיחִים. בְּמִשְׁיַח הָרֵאשׁוֹן שֶׁהוּא דָּוִד שֶׁהוּשִׁיעַ אֶת יִשְׂרָאֵל מִיַּד צָרִיהֶם. וּבְמִשְׁיַח הָאֲחֵרוֹן שֶׁעֹמֵד מִבְּנֵי שְׁמוֹשִׁיעַ אֶת יִשְׂרָאֵל [בְּאַחֲרֹנָה]. (הל' מלכים י"א, א')

הוא לא מדבר על משיח בן יוסף ומשיח בן דוד, שני משיחים שיהיו באחרית הימים, אלא כמו בדברי יעקב "גור אריה יהודה" (בראשית מ"ט, ט') על שלב א' - דוד שהוא הגור, ואחריו יהיה משיח, האריה. והרמב"ם מצטט את הפסוקים מהפרשה שלנו וכותב -

וְשֵׁם הוּא אֹמֵר (במדבר כד, יז) "אַרְאֶנּוּ וְלֹא עֲתָה" זֶה דָּוִד. (במדבר כד, יז) "אַשׁוּרְנוּ וְלֹא קְרוֹב" זֶה מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ. (במדבר כד, יז) "דָּרֶךְ כּוֹכַב מִיַּעֲקֹב" זֶה דָּוִד. (במדבר כד, יז) "וְקָם שִׁבְט מִיִּשְׂרָאֵל" זֶה מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ. (במדבר כד, יז) "וּמִחֵץ פְּאֲתֵי מוֹאָב" זֶה דָּוִד. וְכֵן הוּא אֹמֵר (שמואל ב ה, ב) "וַיִּנְדֹּף אֶת מוֹאָב וַיִּמְדְּדֵם בַּחֶבֶל" (במדבר כד, יז) "וַיִּקְרַקֵּר כָּל בְּנֵי שֵׁת" זֶה הַמֶּלֶךְ הַמְּשִׁיחַ שְׁנֵאמַר בּוֹ (זכריה ט, י) "וַיִּמְשְׁלוּ מִיָּם עַד יָם" ... (שם)

שת היה בנו של אדם הראשון, ואונקלוס מתרגם את המילים הללו "וישלוט בכל בני אנושא", היינו שיבוא אדם שישלוט בכל העולם. בלעם מתאר למלך מואב את המלך שישנה את כל סדרי מלכויות העולם. אגב, מהיכן באה המילה "וקרקר" ומה משמעותה? - לפי אונקלוס הכוונה היא לשליטה, אבל מאיפה זה בא? וכך גם מבאר הרמב"ם כנ"ל - לשון ממשלה, שליטה, משהו שמקרה על הכל, כמו תקרה. אך רש"י, הרמב"ן ורוב המפרשים הפשטנים מבארים בדיוק להיפך - שהכוונה היא לערער, להרוס ולשבור. מלשון קירות וחומות, אומר הרמב"ן,

⁶ אונקלוס - "ויתרבא משיחא מישראל".

⁵ רש"י מבאר "כתרגומו" ואונקלוס אומר - "כד יקום מלכא מייעקב", כאשר יקום מלך. וכפי שקרא רבי עקיבא על בר כוכבא מהפסוק הזה.

לא נתאוו החכמים והנביאים ימות המשיח לא כדי שישלטו על כל העולם ולא כדי שירדו בעכו"ם ולא כדי שינשאו אותם העמים ולא כדי לאכול ולשתות ולשמוח אלא כדי שיהיו פנויים בתורה וחכמתה ולא יהיה להם נוגש ומבטל כדי שיוזכו לחיי העולם הבא... (שם ד')

סוף ישראל לעשות תשובה ומיד הם נגאלין והעולם ייגאל איתם, וכדי שזה יקרה צריך שכל בני שת יצטרפו. אמנם התרגום של "בני שת" פה הוא "בני אנשא" אבל זה לא מדויק,⁷ כי מאז שת העולם מתחיל להתארגן, תשתיות, שבעים ממלכות, ממשלות, עוצמות. אתם יודעים מה פירוש הביטוי "רצה הקב"ה שתהיה לו דירה בתחתונים?" הרי אין לפניו תחתונים ועליונים, אז מה ההבדל בין התחתון לעליון? - והתשובה ב'תחתונים' היא ששם האגו תופס כל כך הרבה מקום, נפח, עד שלא רואים ולא חווים אלוקות. ופתאום מתאר בלעם עולם שעובר מכוחם של האבות, של השורשים הראשונים, ומייצר לאט לאט עם ש-"לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל", ויום יבוא וה' ילמד איתם יחד באותה מחיצה והם ילמדו תורה מפיו, וגם המלאכים למעלה יבואו וישאלו את ישראל "מה פעל אל" כי עם ישראל עובר את הכל פה מלמטה, ואז יבוא משיח.

בדרך - "דרך כוכב מיעקב", ורש"י מסביר שהכוונה היא לדריכה כפי שדורכים קשת, ובכל יהודי יש את הכוכב הזה, הניצוץ הזה הפנימי, שכאשר אתה דורך אותו הוא יכול להאיר ולגלות את האור גם בתוך החושך. זה השלב של דוד ולאחריו יבוא משיח בן דוד - "וקרקר כל בני שת", והוא יגרום בעצם לכך שממלכות, עולמות, מערכות יקורקרו ויכנסו אל מתחת לתקרה הגדולה הזו של מלך המשיח, שיבוא להרים את העולם כולו דרך ישראל.

עמלק בא רגע לפני משיח

ואז "והיה אדום ירשה והיה ירשה שער אבי וישאל עשה ק"ל". מהו החיל שישראל עושה? - "ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", אבל ככל שהדבר הזה הוא מדהים, עדיין אין זה תפקידו היחיד של המשיח. הוא צריך להתמודד גם מול עמלק. כמו שיש את הקליפה האדירה הזו של בלעם, הדעת, האינטלקט, שרוצה לעקור את העם הזה מן השורש, ומנסה לגעת כל הזמן בנקודות הכי עמוקות ולעבור ולהגיע עד לאבות, יש גם את עמלק שהוא הקליפה של הביריונות, של הניבולות, של הקרירות הזו. בלעם גם הוא קליפת קרירות אבל אינטלקטואלית, ואילו עמלק זו היכולת לקפוץ אל המים כשהם רותחים. יש לו תפקיד אחד - הוא ראשית הגויים. ונאמר פה דבר קשה;

מה באמת אומר פה עכשיו בלעם בסוף דבריו אל בלק ובעצם גם אלינו? העולם שלנו מורכב משני צדדים, שני ראשים - עם ישראל ועמלק. ישראל שנקראו ראשית - "קדש ישאל ל-ה' ראשית תבואתה" (ירמיהו ב', ג'), ו-"ראשית גוים עמלק". עמלק

אפשר לדמיין את בלק 'מתחרפן' מהדברים של בלעם אבל בלעם ממשיך ואומר -

וַיֵּשֶׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר אֹי מִי יַחֲיֶה מִשְׁמֹו אֵל. וְצִים מִיֵּד כְּתִים וְעַנְוֵי אֲשׁוּר וְעַנְוֵי-עֶבֶר וְגַם-הוּא עֲדֵי אֶבֶד. (שם כ"ג-כ"ד)

היינו - מי יחיה בשלב ההוא ויראה את הדברים הבאים. "משמו אל" זה ביטוי קשה - מי יחיה את עצמו כשישים את כל מה שהאל יגזור על העולם? "צים" זה אוניות מלחמה, שיהיו מהמערב, כתיים, אוניות סוחר ואוניות מלחמה, נושאות מטוסים, ותהיה שם מלחמה עולמית ענקית, שתתרחש אל מול אשור ועבר. יבואו מהמערב, מרומא. "וגם הוא עדי אובד" - למי הכוונה? רבותי, זוהי סיום נבואתו של בלעם. זו המילה האחרונה שלו. על מה הוא מדבר? והפרשה מסתיימת -

וַיָּקָם בְּלָעַם וַיֵּלֶךְ וַיֵּשֶׁב לְמִקְמֹו וְגַם-בְּלָק הָלַךְ לְדִרְכֹו. (שם כ"ה)

הפרשה הזו לא מסתיימת בהפי-אנד. כל אחד מהכוכבים שלה הולך לדרכו מבלי שהוא השיג את מבוקשו. בעז"ה עוד יהיה הפי-אנד גדול, אבל בינתיים אלו התוצאות, בלעם די מצליח, ישראל חוטאים עם בנות מואב בשיטים, החיים לא פשוטים, אבל המגמה של אחרית הימים צריכה להיות ברורה - נביא אומות העולם שבא לתאר את הראשית, "ראש צורים", מגלה את האחרית על כל ארבעת חלקיה - משיח, עמלק, יתרו ו-"צים מיד כתיים". על מה מדובר פה?

וקרקר כל בני שת

לגבי המשיח נסתפק הפעם במשפט אחד. שאלנו על "וקרקר כל בני שת", האם פירושו לקעקע, או להיפך, כפירוש ההפוך - להנהיג ולהוביל? בעומק, העולם נקרא "בני שת", כי שת בא לעולם תחת הבל שהרגו קין וממנו העולם מתחיל להיות מושגת. כל התשתיות מתפתחות ממנו. למה בלעם צריך להתנבא גם על דוד וגם על המשיח? מה ההבדל ביניהם בעצם? - דוד המלך הוא השלב בעולם שנקרא "איתכפיא", עוד לא להפוך את העולם, לא להפוך את הרע לטוב, לקרקר, אלא לשלוט. ואילו המשיח, בסוף ייקח את כל התשתיות ויהפך הכל, ועל זה המלחמה שלנו, של העולם, היום - וכדי להביא גאולה אמיתית ושלמה צריך יהיה להשתחרר מכל מה שאתה הושתתת עליו עד היום. לא תהיה שום אפשרות אחרת. כדי שה' אלוקי ישראל יהיה מלך צריך לייצר בעולם מלך המשיח שתפקידו יהיה לומר על עצמו שהוא האדם הכי קטן בעולם, שמלך המשיח הוא מי שאין לו משלו כלום. כל עניינו הוא להביא את שם ה' לעולם. הוא אמור לגלות ש-"מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים". בימיו -

ובאותו הזמן לא יהיה שם לא רעב ולא מלחמה ולא קנאה ותחרות שהטובה תהיה מושפעת הרבה וכל המעדנים מצויין כעפר ולא יהיה עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד.

(רמב"ם הל' משיח י"ב, ה')

⁷ שהרי "בני אנשא" בעברית זה 'בני אנוש'.

אחר עמלק, נסתכל בגדולתם של בני יתרו, שנאמר בהם תרעתיים שמעתיים שוכתיים (דברי הימים-א ב, נה). (שם כ"א)
 רש"י מצטט פסוק מדברי הימים שבו נאמר כי בני יתרו יהיו יושבים בלשכת הגזית וידונו בסנהדרין של המלך המשיח. ורש"י ממשיך -

איתן מושבך. תמה אני מהיכן זכית לכך, הלא אתה עמי היית בעצת הבה נתחכמה לו (שמות א, י) ועתה נתישבת באיתן ומעוז של ישראל. (שם)

בלעם רואה בעיניו באופן ברור את יתרו, שהיה יחד איתו בצוות היועצים של פרעה לחסל את עם ישראל, והנה בניו יושבים בלשכת הגזית ומלמדים את עם ישראל תורה!

רש"י כותב "באיתן ומעוז" - איתן זה גם כח אבל גם באופן שוטף ולא פוסק, כמו נחל איתן. וכך האבות נקראת איתנים, וכאשר בלעם רואה את יתרו הוא נזכר באבות ויתרו הוא ממשיכם - 'אבל אתה בכלל לא הבן שלהם, אתה לא קשור אליהם'. כלומר הוא פתאום רואה שיש בעולם חסידי אומות העולם, גרים, רבי מאיר בעל הנס ורבי עקיבא ושמעיה ואבטליון - עם ישראל הולך להקים בית תפילה לכל העמים, ואז הוא אומר -

כי אם יהיה לבער קין וגו'. אשריך שנתקעת לתוקף זה, שאינך נטרד עוד מן העולם, [הוא מצליח לרגע לדלג על אלפים-שלוש אלפים שנה, להיות באחרית הימים ולומר כן-] **כי אף אם אתה עתיד לגלות עם עשרת השבטים ותהיה לבער [לגרש] ממקום שנתישבת שם, מה בכך. עד מה אשור תשבך.** עד היכן הוא מגלה אותך, שמא לחלח וחבור, אין זה טרוד מן העולם, אלא טלטול ממקום למקום, ותשוב עם שאר הגליות. (שם כ"ב)

כלומר - 'מדובר על תקופה קצרה, שלש אלפים שנה, ואתה חוזר, כסף קטן בשבילך'. אתה תהיה נצחי. אתה הגר יושב בלשכת הגזית ובניך מלמדים את עם ישראל תורה. זה לא יאמן.

עד הבירור האחרון

ואני, אומר בלעם על עצמו, הולך לקחת את הכסף שלי מהעבודות הקודמות, ואני אקים עוד איזו ממשלה זמנית, ממלכה אווילית, ובוא בלק ותשמע מה יישאר משנינו, אבל תראה את יתרו כמי שמצטרף לעם הזה. וכל זה הוא הכנה לדבר הרביעי;
 חז"ל אומרים -

'וישא משלו ויאמר אוי מי יחיה משמו אל'... א"ר יוחנן אוי לך לאומה שתמצא בשעה שהקב"ה עושה פדיין לבניו. מי מטיל כסותו בין לביא ללביאה בשעה שנוקקין זה עם זה. (סנהדרין ק"ו.)

אוי מי יחיה. הוא מתאר שיבואו "צים מיד כתיים", כלומר, ליד אשור, האזור של עיראק, איראן, ניבנה, מיצרי הורמוז, שם תהיה מלחמת אניות אדירה. המערב יבוא כי יסגרו לו את נתיבי

מכונה "ראשית" לא רק בגלל שהם היו הראשונים שבאו לתקוף אותנו ולהילחם בנו אלא מפני שהראשית מתאר את ראש, את המוח. ראשית זה לא רק beginning, אלא זה מהמילה ראש. כמו שבעברית לא אומרים תחילת החודש אלא 'ראש חודש' וכן שגזע הנשימה, מקור החיות של הגוף, נמצא במוח, בראש. משם זה נמשך לכל שאר הגוף. הכח להרוס את שם ה' בעולם זה עמלק.

הוא מגיע עוד לפני מתן תורה. לאורך ההיסטוריה, וצריך לחזור על זה למרות שכבר למדנו את זה לא פעם, עמלק תמיד מגיע להילחם עם ישראל - כאשר עם ישראל עומד להגיע אל הגאולה הגדולה שלו; עם ישראל יצא ממצרים, הולך להר סיני, ויום לפני שהוא מגיע להר סיני פוגע בו עמלק משום מקום ברפידיים. וחז"ל בגאונותם אומרים שעמלק בא מההצעה של בלעם, מהמחשבה המשותפת של עמלק ובלעם 'איך עוקרים את השורש'. וזה מאד מובן - כי אם עם ישראל צודק, הרי שאין להם מקום אלוקי, אין להם מקום - "קרקר כל בני שת", הם מרגישים שהעם הזה הולך לקרקר את כל בני העולם, בני שת. כלומר העם הזה, ישראל, ייצר עולם שבו כולם רוצים את השי"ת, ואז ישראל יהיו חכמים גדולים, הם לא רוצים לשלוט באף אחד אלא רק לגלות את השי"ת. גם המלאכים מלמעלה ישאלו אותם "מה פעל אל" כי הם היו צריכים לעבור את הכל פה מלמטה.

עמלק יבוא רגע לפני הר סיני, הוא בא שוב רגע לפני שאנחנו נכנסים לארץ אחרי שאהרן מת ומתסתלקים ענני הכבוד - והנה עמלק, הכנעני מלך ערד, מגיע. שאול מתמנה למלך - והנה עמלק בא בגלבו ובראשו אגג. אצל המון, אחרי הצהרת כורש לחזור ולבנות את בית המקדש, הוא שוב מגיע והפעם בטהרן, בשושן. מה המקום שלו? איפה הוא גר? - הוא לא גר ואין לו מקום אלא יש לו תכלית אחת בלבד: הוא העם שבא ללוק את ישראל. הוא עם-לק. וכשאנחנו אומרים שאין לו מקום הכוונה היא שבכל אחד מאיתנו ישנה הקליפה הזו שצריך להכיר אותה מבפנים. הוא עמלק שבכל פעם שאני מתחמם בעבודת ה' ו'הנה אני הולך להשרות בתוכי שכינה' - הוא בא ומקרר אותי. אני מכיר אותו טוב. כל אחד מכיר אותו. עמלק מקרר עם הלב ובלעם מקרר עם השכל.

"ראשית גוים עמלק" - עמלק הוא הראשון, הראשית, "ואחריתו עדי אובד" - אי אפשר לדבר על אחרית הימים של ישראל בלי לדבר על האחרית ששמו וכסאו של עמלק יימחה ע"י ישראל, כדי שיתגלה שמו וכסאו של הקב"ה.

נצחיותו של הקיני

ואז הוא רואה את הקיני. עד עכשיו החיים מתוארים כשחור ולבן, ישראל ועמלק, ומה באמצע? - סתם מדינות, ממלכות. אבל אז הוא רואה את יתרו ודבריו נשמעים כצופן, כחידה, ורש"י בא ומבאר לנו -

וירא את הקיני. לפי שהיה קיני תקוע אצל עמלק, כענין שנאמר ויאמר שאול אל הקיני וגו' (שמואל-א טו, י) הזכיר

זה מדהים - זה יהיה הברור - האם אתה מתחבר או לא מתחבר לרעיון הזה של "ויאמר כל אשר נשמה באפו ה' אלוקי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה" ולא שום קשקוש אחר, ומושלו מים עד ים ומנהר על אפסי ארץ (ע"פ תהילים ע"ב, ח'), "וירד מיעקב", וכל אחד בעולם יכול וצריך להתחבר לרעיון הזה, ומי מהאומות שיתחבר אלינו ברעיון הזה - יישבו בניו ובני בניו בלשכת הגזית. בלעם היועץ העתיק, גדול אומות העולם, הקליפה של הקליפה, המאסטרו, עומד בסוף ימיו ונבואותיו ואומר - "וגם הוא עדי אובד", תבין אדוני, הפרזידינט ההוא או המיניסטר הזה - או שאתה בכיון הזה או שאתה בכיוון השני. אין חצי חצי. אין חצי קפה - חצי תה. אם אתה לא תופס מה האחרית הרי שהראשית שלך הסוף היא עמלק, כי מסתבר שגם אתה לא מוכן לקבל את "ומלאה הארץ דעה את ה'" - "אלוקי ישראל מלך". וגם הוא עדי אובד."

אטימותו של הכופר

ועם ישראל יודע שהפסוק שבא מיד לאחר מכן הוא -

וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּשֵׁטִים וַיַּחַל הָעַם לְזַנּוֹת אֶל-בָּנוֹת מִזְרָב. (שם כ"ה, א')

בלעם הרשע הולך למקומו, בלק לדרכו, ואף אחד מהמנוולים האלה לא מפסיק לנסות להרוס את מה שעוד אפשר. בתוך תוכו הוא יודע ששום דבר לא יעזור לו לנצח אבל אם אפשר להרוס קצת, להושיב את בני ישראל בשיטים ולהזנות אותם אל בנות מזרב - אז למה לא? אם אפשר לקלקל בינתיים - אז נעשה כמה שאפשר...

ועם ישראל לא נבהל. לכן מי שאינו מאמין במשיח או אינו מחכה בביאתו הוא כופר, לא במובן של 'כופר', אלא הוא אטום, הוא שם על עצמו איטום, הוא לא רואה, הוא לא גלוי עיניים, הוא לא רואה את המטרה ולא רואה את המגמה ולכן הוא תקוע. וכשהוא תקוע כך הרי שהוא מסכן, הוא בתוך בועה, תיבה חשוכה, מכופרת,⁸ והוא לא מצליח לראות את האחרית, לאן אנחנו הולכים, והוא נבהל מכל איזה מבזק חדשות.

השיעור של בלעם לאומות העולם יכול היה להיות עוד איזו פילוסופיה אוניברסלית, אבל כאשר משה כתב ספרו ופרשת בלעם, הוא הפך אותו לתורת משה, לנבואת הנצח, לנבואת האמונה במשיח שייגלה במהרה בימינו ולנבואת האמונה באחרית הימים - "ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", בב"א.

השיעור מוקדש
לזכות עם ישראל, להנצחת ושמירת חיילי צה"ל, לשלום כל היתומים והאלמנות,
לע"נ כל הנפלים על קידוש ה' באירועי המלחמה ולע"נ
רחל שילח בת מסעות הנתיים, עמרם בן אירח חיה, פיבי בת עליה,
מאיר בן רחמים ז"ל, הר"ר מרדכי ב"ר אריה לייב ז"ל
ולהבדיל לרפואת כל הפצועים והחוזלים ובתוספת
פאני פרזות בת אסתר, חוהיה בת ארית, אריה בן אלי, אלימלך מלך בן ציפורה,
וליווג העין ליעל רחל בת אריאל אסתר.
להקדשת שיעורים ניתן לפנות בחודשת וואטסאפ לעטנאל - 054-7500516

השייט, והם ילחמו על זה כדי שאפשר יהיה לנהל את העולם ולעבור בנתיבים הללו. סגירת הימים האלה שנעשית ע"י אותם רשעים, מטרתה היא "ועינו אשור ועינו עבר" - ומסביר המלבי"ם שהמגמה של כל סגירת הימים האלה היא כדי לענות את ישראל. הם יאימו על כל מה שזך, על כל אוניה ישראלית. יונתן בן עוזיאל מתרגם את המילה "צים" - אוניות "בְּמַי זַיִנָּא", נושאות נשק שיבואו להילחם.

נו? אז יהיה כיף?! לא. אז יהיה הברור הסופי - "וגם הוא עדי אובד" - אז יבוא הברור האחרון ויתברר על מי אתם בונים, עם הקב"ה או על טראמפ. אז יבוא ויתברר אם אתם מוכנים לקבל ש-"וקרקר כל בני שת" זה באמת כל בני העולם, כל ממלכה, כל מופרע שמשוכנע שהוא מחליף פה את האל, שחושב שהוא אל-ל. יכול הוא ילבש גלימה שחורה או חומה, יכול הוא יהיה נשיא של מעצמה גדולה, אחד כזה שאתמול אהבת או כזה שאתמול שנאת - המשיח יגרום גם לו ללכת לאיבוד, לפנות את האגו ולאפשר לארץ להימלא "דעה את ה' כמים לים מכסים". המיצרים יפתחו כששוב תימלא הארץ דעה את ה', והמבחן שלנו יהיה אם אנחנו קולטים טוב האם הכל משרת בסוף את המגמה האמיתית של אחרית הימים שדרך כוכב מיעקב וקם שבט מישראל וקרקר כל בני שת וישראל עושה חיל, ואז יהיה מקום לכל מי שיבוא ויפעל עם אל ויצטרף ליתרו ולכהני מדין שגם הם יישבו בלשכת הגזית ויוקם בית תפילה לכל העמים.

להתחבר לישראל ולשבת בלשכת הגזית

מה שקרה בפרשת בלעם הוא שבלעם בא לדבר על הראשית, על שלש הרגליים הראשונות של המרכבה, על שלש הרגליים שעליהן העולם עומד, אברהם יצחק ויעקב, ובסוף, הוא מדבר על הרגל הרביעית, על דוד ועל המשיח, ולא מנבואה עכשווית, אלא מהמסקנה של ההיגיון של מי שיש לו את כל הכוחות הללו עד עכשיו שאומר 'בשביל מה יש עולם אם לא בשביל להופיע את גילוי האלוקות הזה בסוף'.

בעל כרחו של בלק הכורת ובעל כרחו של בלעם הבולע, יוצאים מפיו של בלעם ארבעת שלבי המשיח - דוד ומשיח בן דוד, מחית עמלק, הופעת האור דווקא דרך יתרו, הגרים הנלווים אלינו מן האומות, המבינים באמת באומות, שהמאבק בעולם הוא להופיע את שם ה' אלוקי ישראל, "איתן מושבך", וכל המערב יגיע כדי לומר 'אי אפשר עוד לענות את עבר', את צאצאי אברהם העברי. זוכרים את המלחמה הראשונה של אברהם העברי. מלחמת ארבעת המלכים את החמישה כשהופיע לראשונה המילה "עבר"? אתם מענים את עבר, את המְעַבֵּר - ואין זה את העם העברי בלבד אלא אתם מענים את המְעַבֵּר של העולם, אל להגיע אל המעבר, להגיע אל האחרית. עולם שאין לו אחרית, בסוף ראשיתו תהיה עמלק. הוא לא ראשית של עצמו אלא של כל הגוים.

⁸ כמו "....תַּעֲשֶׂה אֶת הַתְּבָרָה וְכַפְרָת אֶתָּה מִבַּיִת וּמִחוּץ בְּכַפֵּר" (בראשית ו', י"ד)